

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus neuvoston, parlamentin ja komission julistukseksi koskien digitaalisia oikeuksia ja periaatteita

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus neuvoston, parlamentin ja komission julistukseksi koskien digitaalisia oikeuksia ja periaatteita (E 23/2022 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- suunnittelija Merita Erkkilä, liikenne- ja viestintäministeriö
- johtava asiantuntija Päivi-Maria Virta, Liikenne- ja viestintävirasto
- varapuheenjohtaja Tapani Tarvainen, Electronic Frontier Finland - Effi ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Tietosuojavaltuutetun toimisto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio julkaisi 26.1.2022 ehdotuksen neuvoston, parlamentin ja komission julistukseksi koskien digitaalisia oikeuksia ja periaatteita (COM(2022) 28 final). Julistus tukee komission 15.9.2021 antamaa ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi vuoteen 2030 ulottuvan ”Polku digitaaliselle vuosikymmenelle”-ohjelman perustamisesta (COM(2021) 574 final).

Julistuksen tavoitteena on edistää eurooppalaista tapaa toteuttaa digitaalinen siirtymä ihmislähtöisesti. Se perustuu eurooppalaisiin arvoihin ja julistus hyödyttäisi kaikkia yksityishenkilöitä ja yrityksiä. Se auttaisi kansalaisia ymmärtämään oikeutensa ja ohjaisi EU-maita ja yrityksiä uusien

Valiokunnan lausunto LiVL 12/2022 vp

teknologioiden suhteen. Julistuksessa pyritään näin ollen selittämään unionin toimielinten yhteisiä poliittisia aikomuksia ja sitoumuksia. Julistuksen periaatteiden on tarkoitus toimia myös inspiraationa unionin kansainvälisille kumppaneille. Julistus on luonteeltaan toteava eikä sellaisenaan vaikuta oikeussääntöjen sisältöön tai soveltamiseen.

Valtioneuvoston kanta

”Polku digitaaliselle vuosikymmenelle” -ohjelmaehdotus perustuu Euroopan komission 9.3.2021 tiedonantoon 2030 digitaalisesta kompassista ja eurooppalaisesta lähestymistavasta digitaalista vuosikymmentä varten (COM(2021) 118 final). Suomen aikaisempia kantoja digitalisaatioon on käsitelty E-kirjeissä: E 48/2021 vp, E 24/2020 vp ja E 15/2021 vp.

Suomi korostaa, että digitaalisessa kehityksessä pitää huolehtia eurooppalaisten arvojen, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien toteutumisesta, sekä kiinnittää huomiota tietoturvaan ja kunnioittaa kuluttajan- ja tietosuojaa. Tavoitteena tulee olla kaikkien yhdenvertaisuus ja yhdenvertainen osallistuminen digitaaliseen muutokseen. Suomi on pitänyt tärkeänä edistää digitaalisia perustaitoja ja digitaalista osaamista läpi koko yhteiskunnan ja ihmisen elinkaaren. Erityistä huomiota tulee kiinnittää kansalaisiin, joiden digitaaliset valmiudet ovat muita heikommalla tasolla.

Suomi tukee laajasti julistuksen periaatteita ja voi suurelta osin kannattaa julistuksen sitoumuksia. Suomi pitää tärkeänä, ettei julistuksella oteta kantaa EU:n ja jäsenvaltioiden kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin.

Julistuksen sitoumukset noudattavat varsin hyvin Suomen kantoja koskien komission asetusehdotuksia tekoälystä, digitaalisista palveluista ja markkinoista (U 2/2021 vp, U 6/2021 vp, U 28/2021 vp). Suomi voi tukea myös julistuksen lasten ja -alaikäisten suojelua, yksityisyyden suojaa, kyberturvallisuutta sekä vihreää siirtymää koskevia sitoumuksia.

Suomi pitää myös tärkeänä, että julistuksen keskeiset teemat otetaan mukaan läpileikkaavasti EU:n ”Polku digitaaliselle vuosikymmenelle” -ohjelman toteutusta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä julistuksen tavoitteita, joilla edistetään eurooppalaista tapaa toteuttaa digitaalinen siirtymä ihmislähtöisesti ja eurooppalaisiin arvoihin, oikeusvaltioperiaatteeseen ja perusoikeuksiin perustuen. Eurooppalaisten lähtökohtien toteuttaminen digitaalisessa kehityksessä voi parhaimmillaan olla kilpailukykytekijä, jolla voidaan luoda pohjaa Euroopan menestykselle digitaalisessa ja vihreässä siirtymässä sekä kansainvälisessä kilpailukyvyssä pärjäämisessä. Valiokunta tukee valtioneuvoston kannan mukaisesti julistuksen periaatteita ja voi suurelta osin kannattaa siinä esitettyjä sitoumuksia.

(2) Asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin kiinnitetty huomiota siihen, että julistus on tietyiltä osin tulkinnanvarainen ja kaipaisi siten osin täsmentämistä. Valiokunta painottaa, että nyt käsiteltyssä olevan kaltaisiin poliittisluonteisiin julistuksiin liittyy usein tyypillisesti tietynlainen yleisluonteisuus, konkretian puute ja epätarkkuus. Tästä huolimatta on tarpeen pyrkiä sanavalin-

Valiokunnan lausunto LiVL 12/2022 vp

tojen ja määritelmien riittävään täsmällisyyteen ja yksiselitteisyyteen, koska tulkinnanvaraisuus voi mahdollistaa tulkintoja, joilla ääritapauksissa voidaan perustella jopa laillista syrjintää tai esimerkiksi tietynlaisten sisältöjen epäasiallista sensuuria. Täsmällisyydellä, yksityiskohdilla ja yksiselitteisyydellä on merkitystä myös julistuksen kannatettavien tavoitteiden toteutumisen kannalta.

(3) Valiokunta painottaa, että yleisenä tavoitteena tulee olla kaikkien yhdenvertaisuus: yhdenvertaiset oikeudet ja yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua digitaaliseen muutokseen sekä palvelujen ja verkkoympäristön hyödyntämiseen. Toisaalta yhteiskunnan toimintaan tulee jatkossakin voida osallistua myös riippumatta siitä, onko henkilöllä mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluja.

(4) Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että E-kirjelmässä ei tuoda nimenomaisesti esille oikeutta käyttää salaamenetelmiä viestinnän tai tietojen luottamuksellisuuden turvaamiseen. Valiokunta painottaa valtioneuvoston tavoin tietoturvan ja tietosuojan huomioon ottamisen merkitystä kaikessa digitaalisessa kehityksessä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Helsingissä 29.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jari Kinnunen kok
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula